

Białystok, 3 marca 2014 r.

Polskie Towarzystwo Ochrony Ptaków
ul. Ciepła 17
15-471 Białystok

Stowarzyszenie „Pracownia na rzecz Wszystkich Istot”
ul. Świętojańska 22/1
15-082 Białystok

Towarzystwo Przyrodnicze „Dubelt”
Juszkowy Gród 17
16-050 Michałowo

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska
w Białymstoku
ul. Dojlidy Fabryczne 23
15-554 Białystok

Na podstawie art. 63 ust. 1 *ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o województwie i administracji rządowej w województwie* (Dz.U. Nr 31, poz. 206, z późn. zm.) wzywamy do uchylenia zarządzenia nr 2/2014 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 16 stycznia 2014 r. w sprawie zezwolenia na czynności podlegające zakazom w stosunku do czapli siwej (*Ardea cinerea*) na terenie stawów hodowlanych Knyszyn Zamek, Czechowizna, Popielewo, Poryte-Jabłoń, Ogrodniki (dalej zwane: „zarządzeniem”), ze względu na naruszenie interesu prawnego następujących organizacji ekologicznych: Polskie Towarzystwo Ochrony Ptaków (zwane dalej PTOP), Stowarzyszenie „Pracownia na rzecz Wszystkich Istot” (zwane dalej Stowarzyszenie PnrWI), Towarzystwo Przyrodnicze „Dubelt” (zwane dalej TP „Dubelt”).

W § 6 pkt 1 statutu PTOP zapisano, że celem działalności jest m.in.: „ochrona ptaków, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony ich siedlisk”, a powyższe cele Stowarzyszenie realizuje m.in. poprzez (7 § pkt. 1): „podejmowanie i uczestniczenie w działaniach prawnych chroniących ptaki, miejsca ich występowania i wszelkie niezbędne im do życia elementy środowiska przyrodniczego”. Niniejsze działanie wynika wobec tego z celów statutowych PTOP.

W statucie TP „Dubelt” w § 9 pkt 1, 9 i 10 wskazano, że celami Towarzystwa są m.in.: „działanie w celu ochrony różnorodności biologicznej i zachowania dziedzictwa przyrodniczego Polski, działalność w

zakresie ochrony zwierząt i ich praw, wspieranie i koordynowanie inicjatyw obywatelskich zmierzających do realizacji konstytucyjnej zasady zrównoważonego rozwoju”. Cele te realizowane są przez stowarzyszenie m.in. poprzez (§ 9 pkt 6, 14): „udział w postępowaniach administracyjnych na prawach strony w zakresie wydawania decyzji w sprawach przedsięwzięć i planów mogących mieć negatywny wpływ na środowisko naturalne, a w szczególności ptaki i ich siedliska, występowanie z wnioskami i opiniami do właściwych władz i urzędów oraz sądów w sprawach dotyczących celów statutowych”. Niniejsze działanie wynika więc z celów statutowych Stowarzyszenia TP „Dubelt.

W statucie Stowarzyszenia PnrWI (§ 9 pkt 2), że celem działalności jest m.in.: „zachowanie, ochrona i odtwarzanie środowiska oraz dziedzictwa kulturowego, jeżeli nie spowoduje to degradacji środowiska naturalnego”. Swoje cele (§ 10 pkt 6 i 7) stowarzyszenie realizuje np. poprzez: „występowanie do właściwych organów administracji i nadzoru z wnioskami o zastosowanie środków zmierzających do usunięcia istniejącego zagrożenia środowiska lub przywrócenia jego stanu wyjściowego” oraz „udział w postępowaniach administracyjnych, planistycznych, sądowych, legalizacyjnych i innych dotyczących spraw związanych z ingerencją w środowisko naturalne i kulturowe poprzez składanie do organów administracji i podmiotów zarządzających uwag, zastrzeżeń, wniosków, propozycji zmian do projektów, skarg, zażaleń i odwołań w sprawie działań i przedsięwzięć (w tym: inwestycji) mogących oddziaływać na środowisko, na wszelkich etapach ich planowania, realizacji, eksploatacji i likwidacji (w tym: rozbiórki)”. Niniejsze działanie wynika więc z celów statutowych Stowarzyszenia PnrWI.

Statuty ww. organizacji pożytku publicznego dostępne są na stronach internetowych tych podmiotów (www.ptop.org.pl, www.dubelt.org.pl, www.pracowania.org.pl) oraz w zasobach RDOŚ w Białymstoku, np. przy postępowaniu administracyjnym związanym z wydaniem decyzji na podstawie art. 118 *ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody* Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220, z późn. zm.) – gruntowna konserwacja rzeki Supraśl i Sokółda, znak sprawy: WPN.670.1.88.2011.BM oraz WPN.670.1.95.2011.BM.

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 56a ust. 2 pk 1 *ustawy o ochronie przyrody* zarządzenie zezwalające na obszarze działania regionalnego dyrektora ochrony środowiska na czynności podlegające zakazom określonym w art. 52 ust. 1 cytowanej ustawy, może być wydane w przypadku braku rozwiązań alternatywnych, jeżeli czynności, których dotyczy zarządzenie, nie są szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony dziko występujących populacji gatunków objętych zarządzeniem

oraz leży to w interesie zdrowia lub bezpieczeństwa powszechnego lub w przypadku czapli siwej wynika to z konieczności ograniczenia poważnych szkód w odniesieniu do lasów, rybostanu lub wody. Analiza zarządzenia wydanego przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku wykazuje wiele błędów merytorycznych powodujących, że powyższy akt prawa miejscowego jest niezgodny z prawem. Podstawy jego wydania są wadliwe, a jego dalsze obowiązywanie będzie szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony populacji czapli siwej na Nizinie Północnopodlaskiej.

Do podstawowych zarzutów dotyczących nieuzasadnionego wydania omawianego zarządzenia należą:

1) Brak logicznych i merytorycznych przesłanek wynikających z konieczności ograniczenia poważnych szkód w odniesieniu do lasów, rybostanu lub wody. Wnioskiem z 3 lutego 2014 r. Towarzystwo Przyrodnicze „Dubelt” wystąpiło do RDOŚ w Białymstoku o udostępnienie informacji o środowisku w postaci pełnej dokumentacji w sprawie dotyczącej wydania zarządzenia nr 2/2014 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 16 stycznia 2014 r. w sprawie zezwolenia na czynności podlegające zakazom w stosunku do czapli siwej (*Ardea cinera*) na terenie stawów hodowlanych Knyszyn Zamek, Czechowizna, Popielewo, Poryte-Jabłoń, Ogrodniki. W dniu 11 lutego 2014 r. otrzymano drogą mailową odpowiedź ww. organu (znak: WPN.403.7.2014.MW2) z informacją, że zarządzenie jest jedynym dokumentem w przedmiotowej sprawie (nie złożono wniosku). W związku z tym w dniu 21 lutego 2014 r. drogą mailową złożono ponownie wniosek o udostępnienie informacji o środowisku w postaci argumentacji merytorycznej, na podstawie której organ stwierdził konieczność ograniczenia poważnych szkód w odniesieniu do lasów, rybostanu lub wody. Pismem z 27 lutego 2014 r. (znak jw.) poinformowano wnioskodawcę (TP „Dubelt”), że żądane informacje nie zostały wymienione w art. 9 *ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz.U. z 2008 r. Nr 199, poz. 1227, ze zm.) (dalej zwana *ustawą oos*) zatem nie można przyjąć, że są to informacje o środowisku i jego ochronie. Należy zwrócić uwagę, że RDOŚ w Białymstoku wystosowując niniejszą odpowiedź złamał co najmniej kilku przepisów *ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie* oraz konstytucyjne prawo do informacji o stanie i ochronie środowiska – art. 74 ust. 3 *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz.U. 1997 r. Nr 78, poz. 483). Po pierwsze żądany zakres informacji, wbrew opinii RDOŚ w Białymstoku, mimo że nie literalnie, jest zawarty w art. 9 ust. 1 pkt 1 *ustawy oos* gdyż dotyczy stanu elementów środowiska, takich jak zwierzęta, a konkretnie wskazanych do

umyślnego zabicia 60 osobników czapli siwej. W przedmiotowym przypadku stan elementów środowiska wyraża się w informacji dotyczącej co najmniej stanu populacji tego gatunku w postaci rozmieszczenia i liczebności kolonii, składu pokarmowego, sukcesu lęgowego, wykorzystania stawów hodowlanych w okolicach Knyszyna jako żerowiska i wynikających z tego tytułu strat ekonomicznych lub przyrodniczych powodowanych w rybostanie (zjadanej biomasy lub liczby ryb), liczby i miąższości (m³) drzew zniszczonych na skutek gniazdowania ptaków, negatywnych zmian właściwości fizykochemicznych wód. Tylko takie informacje mogły być podstawą do stwierdzenia wystąpienia poważnych szkód w odniesieniu do rybostanu, lasów lub wody. W związku z tym muszą znajdować się w zasobach RDOŚ w Białymstoku i winny zostać udostępnione. Po drugie wnioskowane informacje nie dotyczyły danych, których na podstawie z art. 16 ust. 1 pkt 1–9 ww. ustawy organ administracji nie udostępnia. Po trzecie zgodnie z art. 20 ust. 1 cytowanej ustawy, odmowa udostępnienia informacji o środowisku i jego ochronie następuje w drodze decyzji, a nie jak w niniejszym przypadku, tj. zwykłym pismem.

Mimo że w świetle obowiązujących przepisów wydanie zarządzenia nie wymagało wniosku przez zainteresowany podmiot, to aby było to uzasadnione ważne było posiadanie odpowiednich jakościowo danych w celu określenia i obiektywnej oceny wystąpienia poważnych szkód w odniesieniu do lasów, rybostanu lub wody. Natomiast stan wiedzy na temat liczebności populacji lęgowej i składu diety czapli siwej na terenie Niziny Północnopodlaskiej jest dość ubogi. Brak jest szczegółowych danych na temat jej liczebności, rozmieszczenia i sukcesu lęgowego. Szacuje się, że na obszarze północnego Podlasia istnieje około 6–8 czaplińców (np. rezerwat przyrody „Czapliniec Belda”, Kalinowo, Białystok, Płonka Kościelna, Budy, Pogorzalki), które skupiają 250–400 par lęgowych tego gatunku¹. Tym samym zezwolenie na odstrzał 60 osobników (15–24% populacji) czapli siwej może istotnie wpłynąć na stan populacji tego gatunku w regionie Niziny Północnopodlaskiej. Jest to o tyle bardziej niebezpieczne, gdy weźmie się pod uwagę fakt, że zarządzenie (załącznik nr 2) nie określa limitu możliwych do odstrzelenia osobników w każdym roku jego obowiązywania. W związku z czym istnieje prawdopodobieństwo zabicia wszystkich osobników w ciągu tylko jednego sezonu. Będzie to szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony dziko występujących populacji tego gatunku, co jest tym bardziej prawdopodobne gdy weźmie się pod uwagę fakt, że dwa programy monitoringu przyrody, tj. Monitoring Ptaków Mokradel (MPM) i Monitoring Pospolitych Ptaków Lęgowych (MPPL) prowadzone przez Główny Inspektor Ochrony Środowiska (GIOŚ) wskazują na postępujący spadek liczebności czapli siwej².

¹ T. Tumiel, G. Grygoruk, A. Zbyryt – dane niepubl.

² www.monitoringptakow.gios.gov.pl

W kolonii w pobliżu miejscowości Pogorzalki, położonej najbliżej stawów (ok. 4,5 km), gniazduje ok. 30 par czapli siwej³. Bez dokładnych badań trudno określić jak często i z jaką intensywnością ptaki wykorzystują łowiska zlokalizowane na terenie stawów hodowlanych w pobliżu Knyszyna, a w jakim stopniu żerują na pobliskiej rzece Narew i jej starorzeczach (ok. 1 km od kolonii). Obserwacje przeprowadzone w okresie lęgowym w latach 2012–2013 na stawie Czechowizna (N = 9 kontrole) nie wykazały obecności osobników tego gatunku. Na stawie Knyszyn–Zamek (N = 14 kontrole) stwierdzono średnio 2 osobniki na kontrolę (SD = 3,1) – maksymalnie zgrupowanie 11 czapli (25.07.2012 r.), w sumie 22 osobniki.⁴ W obrębie stawu Popielewo (N = 4 kontrole) stwierdzono 7 czapli – średnio 4 osobniki na kontrolę (SD = 4,0).⁵ Mając co najmniej dwa alternatywne żerowiska, trudno jednoznacznie stwierdzić, że przedmiotowe stawy narażone są na istotną presję ptaków ze wspomnianej kolonii. Przedstawione dane sugerują, że omawiane stawy rybne nie są jedynym źródłem pokarmu dla miejscowych czapli siwych. Tym bardziej, że żerowiska na rzece Narwi położone są znacznie bliżej. Poza tym trudno uwierzyć, że wpływ ok. 30 par czapli siwej przyczynia się do poważnych szkód w odniesieniu do rybostanu i wody, jeśli weźmie się pod uwagę powierzchnię stawów (ok. 450 ha).

Uważa się, że niekorzystny wpływ czapli siwej na ichtiofaunę stawów hodowlanych jest znacznie mniejszy niż innych ptaków drapieżników (np. kormoranów *Phalacrocorax carbo*)⁶. Łowią one najczęściej ryby o średniej wielkości ok. 13,4 cm⁷, czyli nie przedstawiające ekonomicznej wartości, a straty przez nie powodowane są stosunkowo niskie w porównaniu do innych źródeł śmiertelności ryb, zwłaszcza chorób, czy powodowanych niską jakością wody⁸. Niejednokrotnie istotną część diety tego gatunku stanowią bezkręgowce⁹ lub ssaki¹⁰. Czaple siwe nie są selektywne w wyborze ofiary, tj. polują na najłatwiej dostępny (przeważnie najliczniejszy) typ ofiary.^{11 12} Mało

³ G. Grygoruk – dane niepubl.

⁴ Ł. Krajewski – dane niepubl.

⁵ G. Grygoruk – dane niepubl.

⁶ IUCN. 1997. Fishing for a Living: The Ecology and Economics of Fishponds in Central Europe. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge.

⁷ Jakubas D., Mioduszewska A. 2005. Diet composition and food consumption of the grey heron (*Ardea cinerea*) from breeding colonies in northern Poland. Eur. J. Wildl. Res. 51: 191–198.

⁸ Kushlan J.A., Hafner H. (eds.). 2000. Heron conservation. Academic, San Diego.

⁹ Peris S.J., Briz F.J., Campos F. 1994. Recent changes in the food of the grey heron *Ardea cinerea* in central-west Spain. Ibis 136:488–489

¹⁰ Dementiev G.P., Gladkov N.A. (eds.). 1951. Pticy Sovetskogo Sojuza Sovietskaja Nauka, Moskwa.

¹¹ Jakubas D., Mioduszewska A. 2005. *Op. cit.*

¹² Jakubas D., Manikowska B. 2011. The response of the Grey Herons *Ardea cinerea* to changes in prey abundance. Bird Study 58: 487–494.

tego, podaje się, że w sztucznych siedliskach, np. stawów hodowlanych, czaple powodowały straty rzędu 0–13% całkowitej biomasy ichtiofauny¹³. Generalnie badania wskazują, że drapieżnictwo czapli, ze względu na jej cechy anatomiczne, które ogranicza jej możliwość żerowania tylko do płytkiej wody, a skuteczność w polowaniu jest znacznie mniej efektywna niż innych zwierząt odżywiających się rybami (np. kormoranów, pelikanów *Pelecanus* sp., wydry *Lutra lutra*), co sprawia, że jej wpływ na ichtiofaunę jest niejednokrotnie przeceniony. Czasami wręcz oddziaływanie czapli może nieść pozytywne skutki dla całego zgrupowania ryb poprzez eliminację ryb o najsłabszej kondycji (zapasożyczone, z kataraktą itp.).^{14 15} W związku z tym faktyczny wpływ tego gatunku na rybostan stawów rybnych w okolicach Knyszyna jest trudny do oszacowania bez szczegółowych badań. Bez szczegółowych badań nad składem pokarmowym czapli siwej w okresie lęgowym z najbliższej kolonii w Pogorzalkach nie sposób jest wyciągać jakiegokolwiek wniosków na temat jej szkodliwości, a już na pewno nie można w przedmiotowym przypadku arbitralnie stwierdzić wystąpienia poważnych szkód w odniesieniu do lasów, rybostanu lub wody.

2) Nie przeanalizowano liczebności populacji czapli siwej na stawach hodowlanych w okolicach Knyszyna w okresie pozalęgowym. Obserwacje zebrane w okresie pozalęgowym w latach 2011–2014 na stawie Czechowizna (N = 25 kontroli) wykazały obecności łącznie 165 osobników tego gatunku w tym okresie (średnio = 7 osobników na kontrolę; SD = 9,5) – największe zgrupowanie 37 ptaków w dniu 23.10.2012 r. Na stawie Knyszyn–Zamek w latach 2011–2014 (N = 22 kontrole) stwierdzono w tym czasie łącznie 75 osobników (średnio = 3 osobniki na kontrolę; SD = 6,0) – maksymalnie 18 czapli (27.08.2012 r.). Natomiast na stawach Popielewo w latach 2011–2013 w czasie 28 kontroli stwierdzono łącznie 282 osobniki (średnio = 10 osobników na kontrolę; SD = 14,1).^{16 17} Powyższe dane dają obraz bardzo ekstensywnego wykorzystania ww. stawów rybnych przez czaple siwe. W ich świetle trudno uwierzyć na możliwość wystąpienia poważnych szkód w odniesieniu do lasów, rybostanu lub wody, które powinny być podstawowymi przesłankami do wydania zarządzenia zezwalającego na umyślne płoszenie, niepokojenie i zabijanie czapli siwej.

¹³ Kushlan J.A., Hafner H. (eds.). 2000. *Op. cit.*

¹⁴ Ashkenazi S., Yom-Tov Y. 1993. Herons and fish farming in the Huleh Valley, Israel. A matter of conflict or mutual benefit? In: Colonial Waterbird Society Meeting Abstracts, 6–10 October 1993, Arles, France: 28.

¹⁵ Carss D.N. 1993. Grey heron, *Ardea cinerea* L., predation at cage fish farms in Argyll, western Scotland. *Aquaculture and Fisheries Management* 24: 29–45

¹⁶ Ł. Krajewski – dane niepubl.

¹⁷ G. Grygoruk – dane niepubl.

Dodatkowo należy zauważyć, że organ zabronił strzelać do osobników gromadzących się na noclegowiskach bez podania ich minimalnej liczby, co daje możliwość dość luźnej interpretacji zjawiska „gromadzenia się” ptaków.

3) Termin, w którym można dokonywać odstrzału (zabijania) dotyczy okresu, w którym ptaki przystępują do lęgów. Fenologia lęgów czapli siwej zależy od warunków klimatycznych w poszczególnych rejonach arealu lęgowego. Ptaki zajmują kolonie lęgowe przeważnie już w drugiej połowie lutego i na początku marca¹⁸. W południowo-zachodniej i północnej Polsce czaple składają pierwsze jaja już w pierwszej dekadzie marca, a ponad 75% par przystępuje do składania jaj najpóźniej w pierwszej dekadzie kwietnia¹⁹. Młode klują się w pierwszej połowie kwietnia²⁰. Brak jest tego typu danych z polski północo-wschodniej, należy jednak przyjąć, że terminy te nie odbiegają znacząco od tych dat (są prawdopodobnie przesunięte o kilka lub kilkanaście dni, a w czasie sprzyjających warunków pogodowych mogą się pokrywać). Oznacza to, że przyjęty termin odstrzału (15.VI–10.IV) obejmuje nie tylko okres składania jaj, ale także klucia się młodych. Zabijanie ptaków przystępujących do lęgów, wysiadujących jaja i wychowujących młode jest niedopuszczalne, nie tylko z humanitarnego punktu widzenia, ale również prawnego – nastąpi złamanie zakazu zawartego w art. 52 ust 1. pkt 3 *ustawy o ochronie przyrody*, od którego zarządzenie nie przewiduje stosownej derogacji, tj. umyślnego niszczenia jaj i postaci młodocianych.

4) W rozporządzeniu użyto bardzo nieprecyzyjnego określenia: „dotyczy osobników, które po pewnym okresie płoszenia przestają reagować na płoszenie i odlatują na niewielką odległość i krótki czas od stawów”, które pozwala na subiektywne podejście i luźną interpretację takiego zachowania i przyjętych terminów. Dopuszczono odstrzał jedynie osobników, które stały się mniej płochliwe, tj. nie reagują na umyślne płoszenie lub niepokojenie. Trudno zrozumieć jak będą zapamiętywane i rozpoznawane poszczególne osobniki, czyli te które początkowo były płochliwe, a następnie przyzwyczyły się do płoszenia i w jaki sposób będzie weryfikowane takie zachowanie (?).

5) Zezwolono na umyślne płoszenie i niepokojenie m.in. za pomocą wystrzałów ze śrutowej broni palnej. Oznacza to, że Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku, wskazany w art. 91 pkt 2a *ustawy o ochronie przyrody* jako organ ochrony przyrody, dopuszcza do nielimi-

¹⁸ Jakubas D. 2011. The influence of climate conditions on breeding phenology of the Grey Heron *Ardea cinerea* L. in northern Poland. *Pol. J. Ecol.* 59(1): 179–192.

¹⁹ Czapulak A., Adamski A. 2002. *Op. cit.*

²⁰ Jakubas D. 2011. *Op. cit.*

towanego i niekontrolowanego uwalniania do środowiska znacznych ilości ołowiu w postaci śrutu. Działania to niesie ze sobą znaczące negatywne konsekwencje dla środowiska przyrodniczego, w tym dla wielu gatunków ptaków regularnie występujących na tym obszarze, które wykorzystują go nie tylko jako lęgowiska, ale także jako żerowiska. Negatywny wpływ ołowiu pochodzącego z amunicji myśliwskiej na ptaki (zatrucia) oraz inne organizmy (np. rośliny i bezkręgowce²¹) został wielokrotnie udowodniony^{22 23 24 25}. Do najbardziej narażonych gatunków ptaków należy lyska *Fulica atra*,²⁶ błotniak stawowy *Circus aeruginosus*,²⁷ mewa srebrzysta *Larus argentatus*,²⁸ łabędź niemy *Cygnus olor*,²⁹ łabędź krzykliwy *C. cygnus*,³⁰ i bielik *Haliaeetus albicilla*.^{31 32 33} Szczególnie częstą ofiarą zatrucia ołowiem (ołowica) padają łabędzie i ostatni z wymienionych przedstawiciel szponiastych.

²¹ Migliorinia M., Piginob G., Nicola Bianchib N., Fabio Berninia F., Claudio Leonziob C. 2004. The effects of heavy metal contamination on the soil arthropod community of a shooting range. *Environmental Pollution* 129: 331–340.

²² Orłowski G., Polechoński R., Dobicki W., Zasada Z. 2005. Zawartość ołowiu w tkankach i piórach podlotów i dorosłych śmieszek *Larus ridibundus* gniazdujących na Zbiorniku Mietkowskim *Notatki Ornitologiczne* 46: 233–242.

²³ Walkuska G., Gundlach J.L., Sadzikowski A.B., Studzińska M.B., Chalabis-Mazurek A., Tomczuk K. 2006. Zawartość Cd, Cr, Cu, Mn, Ni i Pb w wybranych pasażerach i tkankach ich żywicieli – ptaków wodnych. *Annales UMCS. VOL. LXI*, 14.

²⁴ Pain D., Fisher I., Thomas V., Watson R., Fuller M., Pokras M., Hunt W. 2009. A global update of lead poisoning in terrestrial birds from ammunition sources. In: <<http://dx.doi.org/10.4080/ilsa.2009.0108>>. *Ingestion of Lead from Spent Ammunition: Implications for Wildlife and Humans*. doi:10.4080/ilsa.2009.0108

²⁵ Fisher I.J., Pain D.J., Thomas V.G. 2006. A review of lead poisoning from ammunition sources in terrestrial birds. *Biological Conservation* 131(3): 421-432.

²⁶ Pain, D.J. 1990. Lead shot ingestion by waterbirds in the Camargue, France: an investigation of levels and inter-specific differences. *Environ. Pollut.* 66, 273–285.

²⁷ Mateo, R., Taggart, M., Meharg, A.A., 2003. Lead and arsenic in bones of birds of prey from Spain. *Environ. Pollut.* 126, 107–114.

²⁸ National Wildlife Health Laboratory (NWHL). 1985. Lead poisoning in non-waterfowl avian species. USFWS unpublished Report.

²⁹ Spray, C. J., Milne H. 1988. The incidence of lead poisoning among whooper and mute swans *Cygnus cygnus* and *C. olor* in Scotland. In: *Biological Conservation*, Vol. 44, No. 4, 1988, p. 265-281.

³⁰ Spray, C. J., Milne H. 1988. *Op. cit.*

³¹ Krone, O., Wille, F., Kenntner, N., Boertmann, D., Tataruch, F. 2004. Mortality factors, environmental contaminants, and parasites of white-tailed sea eagles from Greenland. *Avian Dis.* 48, 417–424.

³² Kenntner, N., Tataruch, F., Krone, O., 2005. Risk assessment of environmental contaminants in white-tailed sea eagles (*Haliaeetus albicilla*) from Germany. In: Pohlmeier, K. (Ed.), *Extended Abstracts of the XXVIIth Congress of the International Union of Game Biologists, Hannover 2005*. DSV Verlag, Hamburg, pp. 125–127.

³³ Falandysz J., Jakuczun B., Mizera T., 1988. Metal and organochlorines in four female white-tailed eagles. *Mar. Pollut. Bull.* 19, 521–526.

Należy podkreślić, że bieliki są regularnie widywane na obszarze omawianych stawów hodowlanych. Obserwacje wykazały, iż co najmniej 2 spośród 6 par lęgowych tego gatunku gniazdujących na Obszarze Specjalnej Ochrony Puszcza Knyszyńska żerują na omawianych stawach³⁴. Również Wstępne badania nad składem pokarmowym tego gatunku z terenu Puszczy Knyszyńskiej potwierdzają, że bieliki żywią się w głównej mierze rybami pochodzącymi z opisywanych zbiorników wodnych³⁵. Poza tym w obrębie stawów Ogrodniki i Popielewo od kilku lat notuje się regularne gniazdowanie dwóch par łabędzia krzykliwego (gatunek z załącznika I Dyrektywy Ptasiej) – stanowiska monitorowane w ramach programu „Państwowy Monitoring Środowiska – Monitoring Przyrody – Monitoring Ptaków” prowadzonego przez GIOŚ. Również czaple siwe wykorzystywane są jak swoiste bioindykatory służące ocenie skażenia środowiska metalami ciężkimi.³⁶

Dodatkowo należy zauważyć, że stawy, na których zezwolono na stosowanie omawianej metody płoszenia i niepokojenia czapli siwej służą hodowli ryb (głównie karpia tzw. linii knyszyńskiej), w ciałach których również dochodzi do akumulowania się ołowiu. Niedopuszczalne jest, aby tego typu ryby były przedmiotem obrotu handlowego.

6) Dopuszczenie do wykonywania czynności umyślnego płoszenia i niepokojenia z zastosowaniem metod akustycznych (armatki hukowe, wystrzały ze śrutowej broni palnej) nie daje możliwości jej wybiórczego zastosowania i wykorzystania. Płoszenia prowadzone w ciągu całego roku, czyli także w okresie lęgowym, będzie istotnie negatywnie wpływało na wiele gatunków ptaków gniazdujące na obszarze stawów hodowlanych w okolicy Knyszyna, wśród których stwierdzono wiele gatunków objętych ochroną ścisłą (w tym wiele gatunków z załącznika I Dyrektywy Ptasiej*), np. perkoza dwuczubego *Podiceps cristatus*, perkoza rdzawoszyjnego *Podiceps grisegena*, perkozka *Tachybaptus ruficollis*, zauszniaka *Podiceps nigricollis*, bąka *Botaurus stellaris**, łabędzia krzykliwego*, łabędzia niemego, zielonki *Porzana parva**, kokoszki *Gallinula chloropus*, wodnika *Rallus aquaticus*, błotniaka stawowego*, śmieszki *Chroicocephalus ridibundus*, rybitwy rzecznej *Sterna hi rundo**, rybitwy czarnej *Chlidonias niger**, podróżniczka *Luscinia svecica**, potrzosa *Emberiza schoeniclus*, wąsatki *Panurus biarmicus*, dziwoni *Carpodacus erythrinus*, trzciniaka *Acrocephalus arundinaceus*, rokitniczki *Acrocephalus schoenobaenus*, brzęczki *Locustella luscinioides*.³⁷ Dotyczyć to będzie również gatunków jedynie

³⁴ T. Tumiel – obs. własne.

³⁵ P. Mirski – dane niepubl.

³⁶ Babińska I., Szarek J., Binkowski Ł., Skibniewska K., Wojtacka J., Markiewicz E., Felsmann M.Z., Zakrzewska M., Gesek M., Dublan K. 2008. Grey herons (*Ardea cinerea* L.) as a tool for monitoring the environment for metal concentrations in the vicinity of a pesticide tomb in the Iławskie Lake District. *Fresenius Environmental Bulletin*: 1, 98-102

³⁷ G. Grygoruk, Ł. Krajewski, T. Tumiel – dane niepubl.

żerujących na tym terenie, np. bielików* i bocianów czarnych *Ciconia nigra**. Z racji przywiązania do żerowisk w obrębie przedmiotowych stawów, częste płoszenie tych gatunku przełoży się na niższą efektywność w zdobywaniu pożywienia, ponoszeniu większych wydatków energetycznych przez ptaki (m.in. w związku z poszukiwaniem alternatywnych miejsc zdobywania pokarmu) co w następstwie może prowadzić do obniżonego sukcesu lęgowego lub nawet całkowitych strat w lęgach. Poza tym żadna metoda hukowa nie polega na wybiórczym płoszeniu czapli siwych bez jednoczesnego płoszenia innych gatunków ptaków. W związku z tym albo należało ją wyłączyć w wydanym zarządzeniu (przynajmniej w okresie lęgowym ptaków), albo zobligować podmiot zainteresowany do uzyskania stosownego zezwolenia na umyślne płoszenie i niepokojenie m.in. ww. gatunków ptaków. W przeciwnym wypadku oznacza to, że Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku dopuścił do świadomego łamania art. 52 ust. 1 pkt 12 i 13 *ustawy o ochronie przyrody*, tj. umyślnego płoszenia lub niepokojenia i umyślnego płoszenia lub niepokojenia w miejscach noclegu, w okresie lęgowym w miejscach rozrodu lub wychowu młodych lub w miejscach żerowania grupowań ptaków migrujących lub zimujących.

7) Poza tym analizowany dokument pełen jest innych dyskwalifikujących go błędów i nieścisłości, np. jako termin wykonania czynności umyślnego zabijania wskazano całą dobę (załącznik nr 1), natomiast w pkt 2 w warunkach realizacji (załącznik 2) podano, że „*odstrzał nie będzie wykonywany w okresie 30 minut przed zachodem słońca do 30 minut po wschodzie słońca*”, co stanowi *de facto* swiste zaprzeczenie.

Wyżej przedstawiona kompleksowa analiza zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku podważa całkowicie zasadność jego wydania. Pozbawiona podstaw merytorycznych argumentacja ww. organu oraz obiektywnej, rzetelnej wiedzy, a nawet uzasadnionych roszczeń zainteresowanych podmiotów, nie pozwala na dalsze obowiązywanie tego „*szkodliwego*” z przyrodniczego punktu widzenia aktu prawa miejscowego. Nie istnieją żadne realne przesłanki przemawiające o możliwości wystąpienia poważnych szkód w odniesieniu do lasów, rybostanu lub wody, natomiast dopatrujemy się wystąpienia szkodliwych, istotnych konsekwencji dla zachowania we właściwym stanie ochrony dziko występujących populacji gatunku objętego zarządzeniem.

Przypominamy, że zgodnie z art. 63 ust. 1 *ustawy o województwie i administracji rządowej w województwie* po bezskutecznym wezwaniu organu niezespółonej administracji rządowej, w sprawie z zakresu administracji publicznej, po upływie miesiąca po bezskutecznym wezwaniu organu, który

wydał przepis do usunięcia naruszenia, można zaskarżyć przepis do sądu administracyjnego. Powyższą ścieżkę postępowania zamierzamy przyjąć w przypadku nieuchylenia przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku przedmiotowego zarządzenia. Jednocześnie informujemy, że istnieje wiele alternatywnych do wyżej przedstawionych metod ochrony stawów hodowlanych przed czaplami siwymi, których stosowanie zalecamy do wykorzystania.^{38 39 40}

W związku z powyższym wnosimy jak we wstępie.

Do wiadomości:

Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska, ul. Wawelska 52/54, 00-922 Warszawa

³⁸ <http://icwdm.org/handbook/birds/BirdDamage.asp>

³⁹ <http://extension.psu.edu/natural-resources/wildlife/wildlife-nuisance-and-damage/birds/wildlife-damage-control-12-controlling-birds-at-aquaculture-facilities>

⁴⁰ <http://www.fao.org/docrep/009/t0054e/T0054E07.htm>